Anordning,
Om
HOSPITA-
LERNE
Paa
Jisland.

HIRSCHHOLMS-Slot, den 27de Maji Ao. 1746.

KJØBENHAVN,
Trykt udi Hans Kongel. Majestets og Universitets Bogtrykkerie,
af Johan Jørgen Høpffner.

Vi Chriſtian den Siette, af Guds Naade, Konge til Danmark og Norge, de Venders og Gothers, Hertug udi Slesvig, Holſteen, Stormarn og Dytmerſken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorſt; Giøre alle vitterligt: At Vi, angaaende Hoſpitalernes Adminiſtration paa Vort Land Jiſland, Forſtandernes Function, Lemmernes Indtagelſe og Forpflegning ſamt den Tilſyn, ſom Øvrigheden og andre Vedkommende ere pligtige dermed at have, Allernaadigſt have eragtet fornøden, herom efterfølgende Anordning at giøre:

1. Hoſpitals-Gaardene paa Vort Land Jiſland, nemlig: Hörgsland udi Øſter-Fierdingen, Kloſterhole udi Synder Fierdingen, Hallbiarnar Eyre udi Veſter Fierdingen, og Mödrufell udi Landets Nordre-Fierding, ſkal af Hoſpitals-Forſtanderne ſammeſtæds holdes udi forſvarlig Stand, ſaavel i Bygning ſom Gierder, Tun og Enge; Og at ſaadant tilbørligen ſkeer, ſkal Syſſelmændene, ved Opſiddernes Omſkiftelſe, giøre Beſigtelſe og Aaboed ved 6. u-villige Dannemænd. Befindes nogen ſaa kaldet Hiauleye ved Hoſpitals-Gaardene, ſkal ſamme ligeleedes med behørige Huuſe, Gierder og alt andet Tilhørende, holdes i forſvarlig Stand.

2. Hoſpitals-Forſtanderne ſkal ikke tilſtede, at noget af det, ſom Gaarderne tilhører, deraf mod Lov og Ret frakommer, og ſkal bemeldte Hoſpitals-Gaarde med tilliggende Hiauleyer være frie for Tiender og ald anden Afgift, ſom ellers af Grunden burde ſvares.

3. Ved Hoſpitals Gaardene ſkal være beqvemme Huuſe til de Syge og Spedalſke Menniſker ſom der kand blive indtagne, hvilke Huuſe ſkal holdes Draabeløſe, og ſaaleedes efter Landets Skik indrettes, at de Syge kand være fri for Froſt og Kuld. Der ſkal og i ſaadanne Huuſe overſt i Ryggen ſættes Træ-Tuder igiennem Taget, viid neden til, men ſmal overſt, hvor igiennem kand opſtige og udgaae den ſtærke Røg og Damp, ſom

ſaadan

saadan Sygdom giver fra sig, paa det at de, som skal opvarte de Syge, kand desbedre forrette deres Gierning og komme dem til Hielp.

Repstiorerne i det District, hvor Hospitals-Gaardene ligge, skal have Opsigt med bemeldte Hospitals-Gaarders og tilliggende Hiauleyers Bygning og Vedligeholdelse.

Befindes Hospitals-Forstanderne herudi forsømmelige, da skal Repstiorerne give Sysselmanden det tilkiende, som skal lade besigte Brøstfældighederne og sætte billig Aaboed derpaa, samt forelegge Hospitals-Forstanderen vis Tiid til Reparation, under Execution.

4. Hospitals-Gaardene skal ikke fæstes uden til vederhæftige Mænd, som tilbørlig og uden Ødselhed kand forestaae Hospitalets Huusholdning, og som ere bekiendte for gudfrygtige, ærlige, ædrue, flittige og troe Folk. Med dem skal Hospitals-Inspectores slutte tydelig Contract, saavel om Gaardenes Afgift og Vedligeholdelse, som de Syges Underholdning og Opvartning, og saalænge den Contract ikke brydes af de første, maa Inspectores ikke udvise dem af Hospitals-Gaardene.

5. Hospitals-Forstanderne skal imodtage saa mange Spedalske Mennisker, som Inspectores med dem eragte, at kand underholdes paa Hospitalet, efter Gaardens Beskaffenhed og Hospitals-Cassens Tilstand. Til den Ende skal Hospitalets-Inspectores søge, at fæste Hospitals-Gaardene til saadanne, som ikke har mange smaa Børn, at de Syge kand desto bedre med Melk-Mad vorde bespiisede. For hver Spedalsk Mands Persons Underholdning nyder Hospitals-Forstanderne 5 Hundrede paa Landsviis, og for hver Qvindes Person 4 Hundrede i gode og tienlige Ore, og maa Inspectores ikke tvinge Hospitals-Forstanderne, at tage i Betaling for Hospitals-Lemmernes Underholdning andet, end det Hospitalerne egentlig tilhører; Og skal dennem gives den halve Betaling forud, paa det de i Tiide kunde indkiøbe, hvis de behøver til Huusholdningen, og, naar det første halve Aar er til Ende, skal dennem betales den anden halve Deel; Dog skal de føre Hospitalet til Regning, om nogen af Hospitals-Lemmerne døer, førend Aaret er til Ende.

6. Hospitals-Forstanderne skal være pligtige, at forsyne Hospitals-Lemmerne med nødtørftig og forsvarlig Underholdning, Lys, Klæder og alt, hvis deslige Mennisker, til Livs-Ophold og fornøden Røgte, behøve. Og skal Hospitalets Sogne-Præst undertiden besøge de Syge og bespørge sig, om de nyde, hvis dem tilkommer; Befinder han nogen Brøst derpaa, skal han paaminde Forstanderen, og, dersom den ikke vil raade Boed derpaa, skal han anmelde det for Inspectores, til u-fortøved Forandring at giøre.

7. Hospitals-Forstanderne skal antage og holde saa mange Tieniste-Folk, at de Fattige uden billig Klage kand blive tilbørligen betiente.

8. Saa skal det og være Hospitals-Forstanderens Pligt, enten selv at læse GUds Ord for Hospitals-Lemmerne eengang hver Dag, eller lade det af en anden forrette, hvortil Superintendenten skal udnævne de fornødne opbyggelige Bøger, som for Hospitalets-Penge skal indkiøbes. De skal og om Søn- og Hellige-Dagene læse for dem Forklaringen over Dagenes Evangelium, naar de ikke kand komme i Kirken; Og, naar de blive sygere, end sædvanlig, og enten begiere Præsten til sig, eller af Gudelige Bøger at underviises i deres Saligheds Sag, skal Forstanderen u-fortøved opfylde deres Begiering.

9. Hospitals Forstanderne og deres Folk skal omgaaes Hospitals-Lemmerne med Sagtmodighed og Lemfældighed, og give dem i ald Kiærlighed til rette Tiid, hvad dem tilkommer; og, endskiøndt de syge Menniskers Sind ikke altiid kunde være dem til Behag, da bør de dog søge med det Gode, at faae dem stillede tilfreds, og trøste dem af GUds Ord, det beste de kand.

10. Naar nogen af Hospitals-Lemerne ved Døden afgaaer, da skal Hospitals-Forstanderne forskaffe dennem ærlig Christen Begravelse, paa Hospitalets Bekostning, hvorimod alt, hvis den Afdøde efterlader sig, skal komme Hospitalet til Gode, og Forstanderen føre det til Regnskab. Hverken Præsten eller Kirken skal begiere eller nyde noget for de Spedalske Hospitals-Lemmers Begravelse.

11. Ho-

11. Hoſpitals-Forſtanderne ſkal aarligen og til rette Tiide, efter den med dennem oprettede Contract, giøre Inſpectoribus rigtig Regnſkab for alle Hoſpitalets Indtægter og Udgifter, ſom dennem ere betroede, forſømme de det, og ikke indfinder ſig til rette Tiid, uden lovlig Forfald, bøde de derfor til Hoſpitalet Een Rigsdaler, ſom i neſtfølgende Aars Regnſkab til Indtægt ſkal beregnes.

12. Naar Hoſpitals-Forſtandere ere ſindede, at qvitere Hoſpitals-Gaarden, ſkal de være pligtige, derom ſkriftligen, at advare Hoſpitalets-Inſpectores, ved Mikelsdags-Tiider, og maa de ikke fløtte deres Gods fra Hoſpitals-Gaarden, førend de have giort Inſpectoribus fornøyelig Reede og Rigtighed for hvis, dem har været betroed; hvormed Syſſelmanden, i hvis Syſſel Gaarden er beliggende, ſkal have Indſeende.

13. Ingen ſkal indtages i Hoſpitalerne paa dets Bekoſtning, ſom ey er ſpedalſk, fattig og venneslos, og kand foreviſe ſin Sogne-Præſtes og Repſtiorernes Atteſt, om deres Chriſtelige Liv og Levnet, hvilken Atteſt de, ſom giør Anſøgning paa de Syges Vegne at indkages i Hoſpitalet, ſkal tilſende Inſpectoribus.

14. Hoſpitals-Lemmerne, ſom paa Hoſpitalet bliver indtagne, ſkal fra den Repp, hvor de henhøre, følge et Aars Forlag udi gode og tienlig døde Land-Øre, nemlig: Mands Perſon 3½ Hundrede og Qvindes Perſon 2½ Hundrede, og maa ingen i Hoſpitalet indtages førend dette er betalt.

15. Hoſpitals-Lemmerne, ſom kand forrette noget Haand-Arbeide, ſkal tilholdes, at arbeide og fortiene noget for dem ſelv, og ingenlunde tilſtædes dem, at flakke omkring at betle, eller ſlaae ſig til Drik, eller andet, ſom ikke ſømmer rette Hoſpitals-Lemmer.

16. Befindes det, at nogen af dem viſer ſig u-taknemmelig, knurvorn, hengiven til Drukkenſkab, u-maadelig Tobaks Brug, eller anden U-ſkikkelighed, da ſkal ſaadan een førſt nogle gange af Præſten paamindes, og, derſom ſaadant intet hielper, ſkal den udviſes af Hoſpitalet, og en anden i hans Sted indtages.

17. Falder nogen Hoſpitals Lem Arv til, efter den Tiid, de ere indtagne i Hoſpitalet, da ſkal Hoſpitalet arve den.

18. Vil nogen ſom efter Loven bør underholde noget Spedalſk Menniſke, indlegge det udi Hoſpitalet, og der betale aarlig fuld

Forlag for den, maa det hannem ikke nægtes, dog med saa Skiel, at det ikke skeer de Fattige til Fortrængsel, men med Inspectorum Villie og Videnskab.

19. Alle og enhver, som holder til Søes med Fiske-Baader, skal eengang om Aaret skifte med Hospitalet een Deel, eller saa kaldet Lod af all den Fiske-Fangst, hvad Navn have kand, som GUD giver dem; Dagene, paa hvilke Hospitalet, efter Vedtægt, tilkommer en Fiske-Lod, ere følgende: Fra Langeness til Österhorn, den første Søgne-Dag efter St. Hans-Dag, fra Österhorn til Bulandshöfde saavel paa faste Landet som paa Westmannöe, den første Søgne-Dag efter Paaske, fra Budlandshöfde rundt omkring Vester-Landet til Rutefiords-Aae, den neste Søgen-Dag efter Kaarsmisse om Foraaret, fra Rutefiords-Aae til Langeness omkring heele Norder-Stiftet, neste Søgen-Dag efter Vitus-Messe; Men forhindres Folkene, at søge Søen bemeldte Dage, eller og, at da saa lidet fiskes, at ikke kommer i hver Lod 5. Fiske, da skal Hospitalet gives en Fiske Lod den neste Dag derefter, naar der fiskes 5. Fiske og derover til Deeling. Af Fugle skal Hospitalet tillegges de, som paa en bestemt Dag, paa Westmannöe, Drangöe eller andre Steder, hvor slig Fangst skeer, blive fangede. Og paa det des rigtigere maatte hermed omgaaes og ald Sviig og Undersleb forekommes, skal Sysselmændene, enhver i sit anbetroede Syssel, beskikke oprigtige Dannemænd allevegne over heele Landet, hvor nogen Fiske Baader findes, som skal imodtage Hospitalets Lod af forbemeldte Fisk, torke og virke den, og siden giore Sysselmændene god Rigtighed derfor; For hvilken deres U mage de nyde Fiske-Hovederne, Nakkerne og det saa kaldede Rask af Fisken, men ingen Tran.

Befindes disse beskikkede Mænd efterladen og skiodesløse at virke Fisken, saa got, som Veyerligt det tillader, bør de beholde den, og betale Hospitalet den fulde Værdie. Saa skal og Repstiorerne udi hver Repp give Sysselmændene skriftlig Underretning, hvor mange Baade aarlig i hver Fiske-Vær holdes til Søes, paa det Sysselmændene kunde deraf fornemme, om alle Baader have givet Hospitalet Fiske Lod. Befindes nogen at skifte u rigtig, eller forsætlig at forkorte Hospitalets Lod, straffes som Tyve.

20. Syssel-

20. Syſſelmændene ſkal anvende Hoſpitals-Fiſken, naar den er tør, Hoſpitalet til Gode, og afſætte den, enten i Kiøbſtæderne, eller hos Indbyggerne for Penge, eller andre døde Øre, om de derfor ere at bekomme; kand det ey ſkee, ſom tit ſkal hende ſig i gode Fiſke-Aaringer, eller og naar Fiſken bederves af vaadt Veyerligt, da maa de ſælge den, efter Vurdering, for de Land-Øre, ſom de beſt kand igien anvende Hoſpitalet til Nytte. For den Omkoſtning de maa lade giøre, at flotte Fiſken til Handel-Stæderne, gotgiøres dem, efter Billighed, men for deres egen U-mage nyde de intet.

21. Hvor Hoſpitals-Forſtanderne boe ſaa nær Fiſke-Værene, at de letteligen kand afhente Hoſpitals-Fiſken, ſkal de, ſaalænge de behøver Fiſk til deres Huusholdning, heller tage imod Hoſpitals-Fiſken, end kiøbe den af andre, naar Fiſken ellers befindes at være forſvarlig.

I ſaa Fald bør de betiids give Syſſelmændene, i hvis Syſſel de agter at hente Fiſken, tilkiende, hvor megen Hoſpitals-Fiſk de behøve.

22. Syſſelmændene ſkal aarlig under 2 Rdlr. Mulct til Hoſpitalerne indſende rigtig Regnſkab, forſynet med behørige Atteſter og Betaling til Hoſpitalets Inſpectores, for ald den Fiſk, Hoſpitalerne for det Aar tilkommer i enhvers Syſſel; Findes de herudi forſømmelige, ſkal Amtmanden, efterat hannem er given Underretning, af Inſpectoribus, om Syſſelmændenes Udeblivelſe, ſee det hos dennem, uden Ophold, inddrevet.

23. Naar nogen udi Rettergang paa Vort Land Iiſland bliver tilfunden, at betale nogen Mulct til Hoſpitaler, da ſkal det Hoſpital, ſom ligger i den Landets Fierding, hvor Sagen har tildraget ſig, og den brødige Perſon opholder ſig, oppebærge de Bøder, og maa ſamme ikke til de andre Hoſpitaler hendømmes, og bør Amtmanden drage Omſorg for, at de til rette Tiide blive betalte.

24. Ingen, ſom efter Vores Allernaadigſte Befaling, ſkal udgive noget til Hoſpitalet, for at indgaae Egteſkab, maa af Præſten vies, førend han haver foreviiſt Vedkommende Biſkops Qvitering, at den paaſatte Kiendelſe til Hoſpitalet er bleven betalt;

For-

Forseer Præsten sig herimod, bøde til fattige Præste-Enker ligesaa meget, som den anden skulle give til Hospitalet; Og den, som saaledes har tilsneget sig Trolovelse, eller Brude-Vielse, give dobbelt imod det, han første Gang skulle betale. Paa samme Maade skal det og holdes med andre Vores Allernaadigste Bevillinger, som, naar en Student eller Præst restitueres til sin Geistlighed, at de hverken tages under Examen, eller andre Geistlige Friheder dem tillades, forend de med Hospitalet have giort Rigtighed, og derom foreviser Bispens Qvitering.

25. Præsten bør flittig, i sær om Søndagen, besøge de Spedalske Lemmer, catechisere med dem, underviise dem af GUds Ord, og ellers ved Formaning gaae dem til Haande i deres ynkelige Tilstand, for hvilken sin U-mag han aarlig af Hospitals-Cassen skal nyde Toe Rigsdaler Species.

26. Hospitals-Pengene skal være i Forvaring hos den af Inspectoribus, som er saa vederhæftig, at han til samme altiid kand svare, naar de i Nødsfald maatte forlanges, og, naar en anseelig Sum er i Cassen, skal samtlige Inspectores med foreenet Raad være betænkt paa, at den mod noyagtig Pant og Forsikkring kand sættes paa Rente, og saaledes til Hospitalets Gavn forøges.

Thi byde Vi hermed og befale Vores Stiftbefalingsmand, Biskover, Amtmand, Laugmænd, Syssellmænd og andre, som denne Vores Anordning tilskikket vorder, at de den paa behørige Stæder, til alles Efterretning, strax lader læse og forkynde. Givet paa HIRSCHHOLMS-Slot den 27 Maji 1746.

Under Vor Kongel. Haand og Signet.

Christian R.

